

MKR-SAK 24/02**NORDISK-TYSK KIRKEKONVENT****Saksbehandler:****Vebjørn Horsfjord****Dokumenter:**

- Kopi av saksutredning og vedtak til saken MKR/AU, desember 2000.
- Rapport fra Kjell Skartseterhagen fra Nordisk-Tysk Kirkekonvents konferanse 2001 med "visjoner og tanker for Nordisk-Tysk Kirkekonvent".
- Rapport fra Bjørn Sandvik om møte i ledelsen for Nordisk-Tysk Kirkekonvent, desember 2001.

Saksutredning

Mellomkirkelig råds Arbeidsutvalg hadde en åpen drøfting av saken på sitt møte i desember 2000. Formålet var å legge føringer for hvordan saken skulle behandles innenfor rammen av arbeidet med Den norske kirke og Europa. Vedtaket i MKR/AU den gang forutsatte at Europasaken skulle behandles på Kirkemøtet 2001. Det skjedde ikke, og saken blir forberedt til årets Kirkemøte i stedet.

De saklige forutsetningene i konventet er ikke vesentlig endret siden behandlingen i MKR/AU, men utsettelsen av Kirkemøte-saken gjør det nødvendig å foreta visse veivalg nå. Kjell Skartseterhagens oppnevningssperiode i Konventet utløp i 2001. Bjørn Sandvik, som siden 1995 har vært konventets fjerde president, fikk i 2001 forlenget sin presidentperiode fram til utgangen av 2002. Da overtar Juha Pikkala dette vervet. Sandvik ønsker å slippe nye krefter til fra Den norske kirkes side.

Nordisk-Tysk Kirkekonvent holder én årlig konferanse. I år finner denne sted i Gorschendorf-Salem i Tyskland. Den norske kirke er invitert til å sende fem deltakere. I fjor deltok to fra Den norske kirke i tillegg til de to konventsmedlemmene Kjell Skartseterhagen og Bjørn Sandvik. Mellomkirkelig råds kostnad i 2001 var omkring kr. 30.000,-. I tillegg kom en del bistand fra sekretariatet samt løpende kontakt med konventets president.

Den årlige konferansen holdes vekselvis i Tyskland og i et nordisk land. Etter rotasjonsordningen står Norge for tur som arrangør i 2003. Konventsledelsen har forståelse for at Den norske kirke ikke kan påta seg dette arrangementet parallelt med generalforsamlingen i KÆK. Det ligger imidlertid en forventning om at Norge påtar seg arrangementet i 2004. Selv om deltakerne betaler

en deltakeravgift, må det påregnes betydelige kostnader ved et slikt arrangement i tillegg til at sekretariatsressurser må stilles til disposisjon.

For en redegjørelse for konventets historie og en vurdering av dets sterke og svake sider vises til saksframlegget til behandlingen i AU. Mellomkirkelig råd må vurdere hvilke ressurser det ser seg tjent med å legge inn i norsk deltakelse i framtida. Dette gjelder både budsjetter og sekretariatsressurser. Nivået på representasjonen må også vurderes. Både Danmark og Sverige er representert ved biskoper.

En modell er å overlate både administrasjon og økonomisk ansvar til et av bispedømmene, for eksempel Nidaros, der Kjell Skartseterhagen er pilegrimsprest.

Samtalen i rådet om denne saken vil bli retningsgivende for sekretariatets videre arbeid med saken før den eventuelt legges fram for rådet med forslag om omstrukturering av engasjementet i konventet.

Forslag til vedtak:

- (1) Mellomkirkelig råd oppnevner Kjell Skartseterhagen og Bjørn Sandvik som representanter for Den norske kirke i Nordisk – Tysk Kirkekonvent for 2002.*
- (2) Mellomkirkelig råd ber sekretariatet arbeide videre med alternative måter å organisere Den norske kirkes engasjement i Nordisk-Tysk Kirkekonvent, og ber om at saken blir lagt fram for rådet på et senere møte.*

Notat

Den norske kirke og Nordisk-Tysk Kirkekonvent

Kopi av Saksframstilling til MKR/AU 4. desember 2000:

Bakgrunn

Nordisk-tysk kirkekonvent ble etablert i 1949. Grunnideen var å bidra til å bygge bro over de skillelinjer som ble etablert i Europa som en følge av fredsslutningen etter den andre verdenskrigen. Det handlet både om å bygge bro mellom øst og vest i Tyskland men også mellom øst og det nordlige Europa. Gjennom årene har kontakten mellom Øst-tysk kirkeliv og norden vært levende og viktig for begge parter. Presteforeningen hadde bl.a. et aktivt program for kontakt mellom Norge og Øst-Tyskland. Dette harmonerer godt med det som har vært konventets grunnleggende ide, ved uformelle og åpne samvær og ved besøk i menighetene å lære hverandre å kjenne og samtale om aktuelle menighetsmessige og andre spørsmål uten at dette skulle kunne ut i resolusjoner og vedtak.

Ved murens fall i 1989 og den tyske gjenforeningen i 1990 sto konventet overfor en ny situasjon. Grensene ble åpnet og kirkene kunne fritt opprettholde sine økumeniske forbindelser. Da konventet vedtok nye retningslinjer i 1995 ble det bestemt at også baltiske kirker skulle inviteres til aktiv deltakelse i konventet.

MKR bestemte i denne sammenheng at det ville være viktig for Dnk fortsatt å være med i konventets arbeid

[...]

Fra rapportene de to siste årene:

Konventet representerer "grasrotøkumenikk". Møte mellom mennesker som er aktive i sine lokale sammenhenger der erfaringsutveksling og kontakt har vært det viktigste. Det gir innsikt i og kunnskap om lokale forhold i andre kirker. Viktig at yngre mennesker deltar. Den private innkvarteringen som pleier å være ved slutten av konventet er viktig. Det gir nærhet til lokalmiljøene der konventet arrangeres. Det gir anledning til deling av levende liv – noe som av deltakere oppleves som hovedintensjonen i konventet.

Noen skriver at det må være et krav til deltakerne at de behersker tysk. Andre nevner ønskeligheten av at også engelsk kan benyttes for å fasilitere muligheten for bredere deltakelse både fra Norden og fra øst.

En av deltakerne har vært med på to påfølgende konventer og finner det å være godt for utbytte. En annen spør etter ett konvent om man ikke burde vurdere å la folk delta to år på rad..

Deltakere uttrykker behovet for at man arbeider videre med fornyelse av konventet i overensstemmelse med de linjer som allerede er trukket opp.

Begrunnelse for videre deltakelse i konventet.

- Europa er grunnleggende endret. Kirkene i det tidligere Øst-Tyskland er ikke lenger isolert. De ti årene som har gått siden Tysklands gjenforening har allikevel vist at det samlede Tyskland ikke er uten indre spenninger. I denne sammenheng kan konventet bidra til styrking av samtalen mellom kirkene i tidligere Øst- og Vest-Tyskland.
- Dnk har en tydelig tilstedeværelse i Europa. Vi har representanter i de styrende organer for de regionale, økumeniske organisasjonen KEK. Dnk vil sannsynligvis være vertskap for neste KEK-gen.fors i 2003. I den forbindelse forberedes en sak for Kirkemøtet om "Den norske kirke i Europa." Som ledd i dette arbeidet er det ønskelig å avklare det videre engasjementet i Nordisk-tysk kirkekonvent
- Integreringen av Baltikum-området som konventet selv har vedtatt gjør samarbeidet også til et Østersjø-samarbeid der Norge allerede tar del. I denne sammenheng konstaterer vi også at mange menigheter i Den norske kirke har vennsapsrelasjoner med menigheter i Baltikum-området
- Rapportene fra norske deltakere viser til ønskeligheten av fortsatt norsk deltakelse i konventet. Dette begrunnes særlig med mulighet for nærhet til menigheter og utveksling av lokale erfaringer

Hvem bør delta fra Norge

Det har vært vanlig praksis at bispedømmene etter tur har blitt invitert til å sende deltakere til konventets møter. Her følger noen spørsmål til avklaring:

- Er det ønskelig å fortsette praksis med deltakelse fra bispedømmene på omgang.
- Er det ønskelig å invitere folk til å være med i to konventer av hensyn til kontinuitet og mulighet for større utbytte?
- Bør vi ha med en biskop?
- Må det stilles krav om tysk språkkunnskap? Eller skal vi arbeide for engelsk som nr.2 språk?

De som deltar må ha vilje til å formidle erfaringene i sine sammenhenger, skrive kort rapport.

Organisering

Oppgaver som må løses:

Holde kontakten med Konventet og med MKR.

Holde orden på hvilke bispedømmer som skal sende representant(er)

Budsjettansvar i forhold til norsk deltakelse

Noen mulige modeller:

- MKR har i økende grad de senere årene "satt ut" ansvaret for økumeniske relasjoner til ulike bispedømmer. Som eksempler kan nevnes at Tunsberg bispedømme har ansvar for kontakten med den koptiske kirke i Egypt, Borg bispedømme med den lutherske kirken i Romania, Stavanger bispedømme er i ferd med å ta ansvar for Balkan. Er dette en mulig modell også for Nordisk tysk kirkekonvent?
- Det reises mye mer i dag enn på den tiden konventet ble opprettet. Det etableres både uformelle og formelle kontakter gjennom reiser av ulike slag. Kan det etableres et nettverk av folk i Norge som har kontakt til nedslagsområdene for konventet. Dette nettverket velger en ansvarsperson som følger opp kontakten både til konventet og til MKR.

For begge modellens vedkommende sikrer MKR den sentrale delen av budsjettet (se for øvrig neste punkt)

Økonomi

- Kan man tenke et samvirke mellom sentrale og regionale midler (bispedømmene)? Kan de som inviteres til å være med utfordre deltakere til å skaffe deler av finansieringen gjennom Lions, Rotary, lokale kulturmidler etc. Det er altså et spørsmål om vi i prinsippet ønsker å utfordre deltakere til å arbeide mer med den økonomiske siden.
- Finnes UD-midler til dette? Med hvilken begrunnelse? Østersjøsam arbeidet? Norge som en integrert del av Europa uten å være EU-medlem?

Saken legges frem uten forslag til vedtak. AU inviteres til en åpen drøfting på bakgrunn av dette sakspapir og innledningen til Bjørn Sandvik. Drøftingen vil gi retningslinjer for det videre arbeid med saken.

Kopi av protokoll fra MKR/AU 4. desember 2000:

MKR/AU-SAK 24/00: NORDISK-TYSK KIRKEKONVENT

President i konventet Bjørn Sandvik deltok i samtalen. Generalsekretæren minnet om at rådet i forbindelse med at man ga sin støtte til Sandviks presidentskap i 1995, forutsatte at man fikk anledning til å evaluere utviklingen i konventet etter noen år. Det er dette som nå skjer.

Samtalen viste med tydelighet at det er nødvendig å diskutere MKRs videre rolle i kirkekonventet i sammenheng med arbeid med saken "Den norske kirke og Europa". Man la vekt på at arbeidet med saken må skje i kontakt med andre nordiske kirker.

Vedtak:

1. *MKR/AU erkjenner den store betydning Nordisk-Tysk Kirkekonvent har hatt som møtepunkt for representanter for kirker i Norden og i Tyskland.*
2. *Berlinmurens fall i 1989 og gjenforeningen av Tyskland i 1990 har endret situasjonen i Europa. MKR/AU er i denne situasjon opptatt av om det på det nåværende tidspunkt finnes andre organisasjoner som ivaretar den kommunikasjon og brobygging som konventet har sørget for. MKR/AU anbefaler at dette spørsmålet tas med i sekretariatets videre arbeid med saken om Den norske kirke*

*og Europa fram mot KM 2001 og i arbeidet med
forberedelsen av KEKs generalforsamling i 2003.*

- 3. MKR/AU er kjent med at Bjørn Sandviks andre periode som president for konventet utløper sommeren 2001. Dersom han gjenvelges for en ny treårs periode, vil MKR så vidt mulig sikre en økonomisk basis for hans deltakelse inntil de oppgaver som MKR i dag ivaretar i forhold til konventet eventuelt endres.*

KJELL A. SKARTSETERHAGEN
Pilegrimsprest i Nidaros,
Kongsgårdsgata 2, 7013 Trondheim

J: SU

kopi - OST

til
Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke
Ved Gen.sekr. Stig Utne
Pb 5913 Majorstua
0308 Oslo.

KIRKERÅDET MELLOMKIRKELIG RÅD SAMISK KIRKERÅD	
20 NOV. 2001	
Til:	SU
J.nr.:	01/55-8
Arkiv.nr.:	515.32

Med kopi til
Sokneprest Bjørn Sandvik
President i Nordisk-tysk kirkekonvent
Prof. Dahls gt. 21 B
0353 Oslo

Emne: Nordisk - tysk kirkekonvent.

Forord:

Kjære medarbeidere!:

Vedlagt følger en rapport fra årets konvent (Romertall I) og noen visjoner jeg ser for konventets arbeid framover (Romertall II).

De to delene er delt i to dokumenter - for praktiske hensyns skyld.

Det første kommer som en rapport fra konventet i Sigulda, Lettland 2001. Det andre er noen tanker om konventets videre framtid, initiert av en samtale med Gen.sekr. Stig Utne i juni i år. . .

Det ble litt omfattende, men kan ligge der som noe skriftlig i erfaringsbanken. Jeg ser fram til videre samarbeid!

Trondheim 16.11.01.

Vennlig hilsen

Kjell A. Skartseterhagen
Medlem av styringsgruppa Nordisk-tysk kirkekonvent
Pilegrimsprest i Nidaros

Vedlegg I: Rapport fra årets konvent.

Vedlegg II: Visjoner og tanker framover.

I. NORDISK-TYSK KIRKEKONVENT I SIGULDA, Lettland: 4.-9.9.01. EN RAPPORT.

KONFERANSEDAGER I SIGULDA:

Den årlige konferansen for Nordisk- tysk kirkekonvent (NTK) fant i år for første gang sted i et baltisk land, nemlig i Lettland 4.-9. september med konferansedager fra tirsdag til fredag, menighetsbesøk på lørdag og felles avslutning på søndag med festgudstjeneste i Riga domkirke. På konferansen deltok rundt 60 deltagere fra Estland, Lettland, Litauen, Russland (Ingermannland), Polen, Danmark, Sverige, Finland, Tyskland og Norge. Konventet har eksistert siden 1949 og har i den siste delen av sin historie forsamlet seg vekselvis i et tysk og et nordisk land. I år var det Norden og Sverige sin tur og det var derfor Svenska Kyrkan, med sin europasekretær Birgitta Handog, som hadde hovedansvaret for gjennomføringen selv om arenaen var et baltisk land.

Konferansen åpnet med velkomstord fra presidenten, Bjørn Sandvik og fra vertskirken, representert ved erkebiskopen, Janis Vanags, og den lokale soknepresten i Sigulda, Andris Grots.

Hver konferansedag ble startet og avsluttet med en andakt i den evangelisk- lutherske menigheten i Sigulda holdt av representanter fra forskjellige deltagerland på omgang. Det var alltid representanter fra lokalmenigheten til stede som vertskap når vi brukte kirka, noe som var viktig for konventet. På lørdag morgen fant det sted nattverd-gudstjeneste med president Bjørn Sandvik og sokneprest Andris Grots som liturger og med Dr. Alfred Rauhaus som predikant.

HOVEDFOREDRAG:

Hovedforedragene er konventets viktigste programpost og legger mye av forutsetningene for konferansen. Under konferansen ble det holdt tre hovedforedrag til konferansens hovedtema: "*Christliche Verbindlichkeit heute*" som kan oversettes med "*kristen forpliktelse i dag*" (selv om ordet "*forbindtlighet*" også er med i norsk ordbok). Det er styringsgruppa som i sitt formøte i Berlin i desember bestemmer tema for konferansen og foredragene. Alle hovedforedrag bar hovedtemaets formulering men hadde i tillegg en egen spesifiserende undertittel. Styringsgruppa søkte med valget av et slikt tema å skape forum for gjennomtenkning av hvilke utfordringer vi står i som kirker i møte med egen arv og tradisjon - og det samfunn og den kultur vi er kirker i:

1) Det første foredraget, med undertittelen "*Der Ruf nach Selbstverwirklichung und die Autorität der Schrift*" ("*Ropet etter selvrealisering i møte med skriftens autoritet*") ble holdt av diakon Aigars Dabolins-fra Riga. Dabolins trakk opp det såkalte post-moderne samfunn som bakteppe for denne utfordringen i dag. Han var inne på at ordet "selvrealisering"

i kirkelig sammenheng ikke nødvendigvis må møtes med et kritisk blikk. Dog fremmedgjør selvrealiseringen seg fra kristentroen hvis den ikke trekker inn i seg etterfølgelsesaspektet. Kristendommen har ikke lenger en herskerrolle i kulturen (den konstantinske arv) men er selv en fremmed i det post- moderne. I den post-moderne kultursituasjon peker "selvrealisering" i retning av noe selvforløsende som er kristentroen fremmed. Dabolins belyste dette med ansatser fra Augustin, Kierkegaard, Husserl og Nietzsche. I møte med Den hellige Skrift pekte han særlig på oppgaven i å berede mennesker til møte med Kristus gjennom Skriftens vitnesbyrd og forløsning "utenfra".

2) Det andre foredraget, med undertittelen *"Die Notwendigkeit von Experten und dass allgemeine Priestertum"* ("*Nødvendigheten av eksperter (kompetanse) og det allmenne prestedømme*") ble holdt av antropologiprofessor Lise Pedersen fra Danmark. Hun minte oss på at reformasjonens formulering av læren om det "allmenne prestedømme" var prinsipielt viktig og at det "etter dette" ikke finnes stender som er viktigere enn andre og at det kirkelige embete ikke har monopol. Menigheten står nå som det ansvarlige subjekt med dens mangfold av embete og tjenester. Hun kom så inn på den danske folkekirkesituasjon og de historiske betingelser for denne; Ortodoksien, indremisjonen, Grundtvig og grundtvigianismen, og at nyskapende retninger er forblitt i folkekirken på grunn av dens åpne karakter. Identiteten hos kirken ligger i liturgien og den levende tro, mer enn i dogmatikken. På bakgrunn av denne positive ideologi opplever mange lokalmenigheter i Danmark seg som "prestestyrt" på grunn av den manglende lokale deltagelse i kirkelivet; -Av en befolkning hvor 85% er kirkemedlemmer deltar bare et gjennomsnitt på 2% i søndagens gudstjeneste og disse er avventende til å overta ansvarsbyrder.

3) Det tredje foredraget bar undertittelen *"Spezielle Interessengemeinschaften - und die Hochschätzung der Gemeinde am Ort und der Kirche"* ("*Spesielle interessegrupper og den spesielle verdien av kirken og den lokale menighet*"). Presidenten, sokneprest Bjørn Sandvik, holdt dette foredraget som vi fikk i skriftlig form. Han la vekt på det viktige signal at det faktisk i trosbekjennelsen heter at "*vi tror...PÅ kirken*" - og at dette ikke er skrivebordsdogmatikk men er hentet fra menighetens opplevde kristenliv. Det er et erfarbart faktum, like så mye som et dogmatisk, at kirken er basisfellesskapet for den kristne. På sin side fører interessegrupper mange mennesker ut av ensomhet og inn i meningsfulle fellesskap. Positive interessefellesskap er derfor både "konkurrenter" og læremestere for kirken. Sandvik presenterte stikkordet "*weltliche Frömmigkeit*" („verdslig fromhet") under henvisning til den gamle lutherske lærdom om det verdslige kall, yrket; - Om livet og hverdagens virke som gudstjeneste i seg selv. På vår livsferd kaller Gud oss til livsnærhet og fellesskap. Vi er pilegrimer *gjennom* verden, ikke flyktninger *fra* verden. Sandvik henviste til religionssosiologen Knut Lundby som

sier at "alle religiøse tradisjoner trenger støtte i sosiale fellesskap for å holde seg troverdige. Bare når en tradisjon blir opplevd som troverdig og plausibel kan den formidle religiøs tilhørighet og mening." Religion kan altså ikke eksistere uten sosialt fellesskap. "Jeg tror på kirken" også som sosial virkelighet, et kristelig og menneskelig fellesskap med evangeliet som *det ene nødvendige*.

I bakkant av hvert hovedforedrag fant det sted en plenumsdiskusjon hvor delegatene kunne komme med spørsmål og utveksle synspunkter innenfor foredragenes temakrets og problemstillinger.

BIBELTIMER:

I tillegg til hovedforedragene var bibeltimene viktige poster på dagsordenen. I år var det ett av konventets æresmedlemmer, den emeriterte ("DDR"-) biskop Johannes Hempel som holdt disse. Tematikken i bibeltimene, som fikk svært mange positive tilbakemeldinger, gikk på "troens vei" både med den enkelte og med menigheten.

Med utgangspunkt i fortellingen om "Filip og den etiopiske hoffmannen" (Apg 8,26-39) kunne Hempel utdype det slik: Vår vei med Gud begynner ofte ved at vi, når vi er på et viktig punkt i livet, berøres av et aspekt av evangeliet og blir slik oppmerksomme på *hele* evangeliet. Det levende fellesskapet mellom oss og Kristus vokser gjennom en integrert vev mellom menneskelig søken og Guds imøtekommenhet. Vi blir på slike veier sikrere på at Gud leder og bevarer og elsker oss. Livet får en gladere valør fordi vi har Gud som venn. Vår dåp er å ligne med et sertifikat for Guds pakt med oss.

Med utgangspunkt i teksten om de forskjellige gavene i menigheten (1 Kor 12,1-11) kunne han utdype slik: Jesu Kristi menigheter består (som også andre fellesskap) av personligheter som er forskjellige alt etter væremåte, livshistorie og utrustning som er forskjellige fra for eksempel meg! Underforstått: Jeg har mine fortrinn men andre kan andre ting bedre enn meg - dette må et ego lære seg å akseptere. Det er et faktum gitt i og med rikdommen i Guds skaperverk og ved Guds Ånd. Ved at de kristne gir sine gaver til menighetens oppbyggelse blir de til "åndsgaver", til "karismer". Alle åndsgaver må la seg bedømme ut fra kriteriet om de er "til nytte for alle". I dette ligger hovedkraften til menighetens indre og ytre enhet. Når det gjelder de mange mulige tilfelle av konflikter i "menigheten som er underveis" er den troverdige bekjennelsen til Jesus Kristus som den felles Herre som er kriterium for å skjelne mellom tjeneste og egenmektighet.

GRUPPER:

Med basis i hovedforedragene og bibeltimen som til en viss grad aksentuerer den samme tematikken samles deltagerne i grupper på ettermiddagen, Antall deltagere i hver gruppe er 7-8 og gir gode muligheter for

utveksling og videre bearbeidelse av de ansatser som foredrag, plenumsdebatt og bibeltimer har kommet med. Nettopp i gruppene er det ofte også at vi blir kjent med den kirkelige situasjon i de enkelte land, da problemstillingene fra dagsprogrammet fargelegges med erfaringer og opplevelser fra den enkeltes situasjon. På konventets konferanser er det alltid folk med forskjellige posisjoner innen kirkelivet og på den måten får vi også utfordringene belyst fra forskjellige nivåer i kirkene. Hvordan belyser for eksempel en biskop utfordringen om enhet i lokalmenigheten til forskjell fra en diakon eller en pedagog.

LANDSBERETNINGER:

Ved siden av hovedforedragene og bibel- og gruppearbeid har noen utvalgte land (som da veksler fra år til år) representanter som på vegne av sin kirke avlegger et lite "kirkeregnskap" til oppdatering og informasjon. Siden de nordiske og tyske kirkene sitter i styret så er det ofte at landsberetningene kommer fra de som er litt løsere knyttet til konventet, altså de mindre kirkene. I år fikk vi landsberetninger fra Litauen, Estland, Lettland og Ingermannland (Russland).

Jeg har notert følgende fra disse beretningene (som da dessverre blir litt selektivt og jeg må ta forbeholdet om at jeg kan ha notert- eller oppfattet noe feil) :

LETTLAND:

Fra Lettland informerte erkebiskop Vanags under åpningssesjonen: De baltiske land er kulturelt og kirkelig sett svært forskjellige. I Lettland er 55% av en befolkning på 2,6 millioner letter, ca 30% er russere og de øvrige er hviterussere og ukrainere. Den lutherske kirke er den største i landet og den russisk-ortodokse er nr.2 før den romersk-katolske som på sin side er svært synlig og aktiv. Til kirkelandskapet kommer også en del baptister og såkalte gammeltroende. Det er en voksende karismatisk bevegelse i Lettland og to strømninger av Islam er representert i landet.

Det har vært kristen misjon i Lettland siden det 9. og 10. århundre og et gjennombrudd kom med Meinert av Lübeck som ble saligkåret i 1186. At Lettland ble kristianisert ved erobring er enda i dag et vanskelig punkt. Lettisk kirkeliv ble berørt av reformasjon og vekkelsesbevegelser: Reformasjonen, som hadde voldelige trekk, kom allerede i 1522 og det er oppbevart to brev fra Luther i Riga. Videre har herrnhuterbrødre-vekkelsen påvirket kirken og man har en gammel-luthersk kirke i landet. Den tyske påvirkning har vært sterk og kirken hadde for det meste presteskap fra Tyskland - og ble av mange oppfattet som en overherrenes kirke. Først fra 1922 har den lutherske kirke her en lettisk leder! Med den overtok en svensk modell for det tyske system og den første

lettiske biskopen ble vigslat av erkebiskop Nathan Söderblom. Før 2. verdenskrig hadde kirken både teologisk fakultet og drev misjonsvirksomhet.

Under den sovjetiske okkupasjon mistet kirkene 50% av prestene. Alt kirkelig arbeid var forbudt, bare gudstjenesten var tillatt. Kirkens viktigste og eneste aktuelle mål under denne tiden var "å overleve" ! Målet var altså å holde kirken i live under en tid hvor undertrykkelsen knuget sterkt; -Kirkebygg ble konvertert til museer og verksteder. Ca 350000 letter led under forskjellige former for represalier og deportasjoner til gulagene. Folketallet av letter sank fra 52 til 43% på grunn av sovjetpolitikken.

En sterk politisk frihetsbevegelse gjorde seg gjeldene fram mot kommunismens fall og 1990-tallet har vært en stormfull tid også preget av oppgjør med kollaboratører. 1990-tallet ble også preget av sterk kirkevekst i form av åpning av mange menigheter - mer enn 100! Prestunderskuddet ble en naturlig følge av dette og rekordene er så langt at en prest har betjent 14 menigheter og at en menighet i løpet av 10 år har vokst seg 6 ganger så stor som i utgangspunktet. Den voldsomme veksten har nå stagnert, selv om det fortsatt er vekst. Teologisk utdanning er derfor et sterkt følt behov. Det er mange vakanser i prestestillinger. Det er menighetene som lønner prestene direkte, noe som gjør at det eksisterer store lønnsforskjeller innenfor presteskapet.

Diakonien har vært viktig å bygge opp i Lettland og kirken her deltok på diakonikonferansen i Norge i 1994. Viktig er også å gå opp de prinsipielt riktige løypene i forholdet mellom stat og kirke. Det skal være et prinsipielt skille men det finnes også mange motsigelser. Staten har latt kirken gjøre ting for seg som vigslar og undervisning i skolen etc.

Vanags uttrykte at NTK er viktig for den lettiske kirken og likeledes det faktum at konventet nå samles her. Den lettiske kirken har viktige partnere og venner i utlandet; Den lettiske utenlandskirke, kirken i Tyskland (landskirken i Sachsen), Sverige og Norge (Sør-Hålogaland bispedømme). Den lettiske kirke har også nære bånd til den amerikanske lutherske synodekirke Missourisynoden, som har et teologisk grunnsyn som gjør for eksempel kvinners prestetjeneste problematisk i Lettland. Undertegnede, som er kritisk til dette synet, synes derfor det er viktig at kirken i Lettland ikke blir for avhengig av en avstandskirke med et så konservativt teologisk ståsted i dette og andre spørsmål.

ESTLAND:

For Estland berettet så den 29 år gamle presten Kaido Soom, som først fortalte om sin omvendelse ved et radioapparat der en gudstjeneste ble overført etter kommunismens fall. Mannskapssituasjonen var slik at sin første gudstjeneste holdt han 17 år gammel og da han ble utfordret av soknepresten til å forrette begravelse var det hans mor som sa stopp!! Soom mente dette var indisier på at Estlands kirke ikke var rede til å takle den situasjonen i landet som plutselig forelå.

Nå er det meget ofte voksendåp i kirkene og gjennomsnittlig er ca 60% av et konfirmantkull udøpt og man har fått en nyordning for estnisk konfirmasjon. Før var det bare borgerlig vigsel men nå tar kirkelig vigsel mer og mer over.

Om det religiøse landskapet: Den lutherske kirken er den største i landet. Ett av problemene man har er at det er få som vil betale kirkeskatt, delvis fordi det er lite penger blant folk. Arbeidsløsheten i Estland er på ca 15%. 10% av Estlands befolkning er betalende kirkemedlemmer mens ca 30% er døpt/viet i kirken. Den ortodokse kirken er den nest største, med tilhørighet til hhv "Konstans" og Moskva. Deretter kommer baptistene og Jehovas vitner. At det i samfunnet foreligger en sterk liberalisme i trosspørsmål avspeiles i det faktum at en satanistisk bevegelse har hatt vind i seilene her. De kirkelige handlinger er viktige bånd mellom kirke og folk. Den lutherske kirken er synodal-episkopal. Det gis dåpsundervisning for foreldre til barn som ønskes døpt. Antall undervisningstimer i et konfirmantopplegg kan variere mellom 10 og 80 mens et gjennomsnitt ligger på 30. Man ønsker dog å heve dette snittet til 60 timer.

LITAUEN:

Beretningen var ved presten Liudvikas Fetingis. Litauen er det største baltiske land med 3,5 millioner innbyggere hvorav ca 200000 har utvandret i de siste årene på grunn av den høye arbeidsløsheten med et landsgjennomsnittet på 13% men så høy som 20 i byene. 80% av innbyggerne er litauere, mens de øvrige 20% for det meste er russere. Svært få tyskere er blitt igjen i landet.

Den romersk-katolske kirke er den største konfesjon og den statlige religion er den katolske. Den evangelisk-lutherske kirke er ikke særlig stor. Før 2.verdenskrig talte den rundt 125000 medlemmer fordelt på 54 menigheter. Andre kirkesamfunn er den ortodokse kirke, baptistene, den reformerte kirke og den nyapostoliske kirke.

Den evangelisk-lutherske kirke er gammel i landet, har en synodal struktur med en biskop. Den kom til landet under reformasjonen i 1525 i øst-Preussen. Jesuitterordenen kom imidlertid med en sterk mot-reformatorkisk bevegelse i landet. Menighetene ble stengt etter 2.verdenskrig og nå er det 22 lutherske menigheter som samler et medlemstall på om lag 22000 (altså mindre enn en femtedel av tallet før krigen). Det er bare 4 fulltidsprester og Fetingis er en av de med den eldste ordinasjon: 1976. I sovjettiden var det svært vanskelig å bli og fungere som prest. Det fantes ingen teologiske utdannelseinstitusjoner, selv om den katolske kirke hadde en. Teologistudiet fant for det meste derfor sted hjemme hos eldre prestekolleger. Etter "Wende" har dette endret seg fullstendig. Kirken her har siden 1987 vært medlem av Det lutherske verdensforbund. Konfirmantundervisning var også forbudt i sovjettida og de fleste innbyggerne var jo naturlig nok ikke døpt. Den økumeniske relasjon til den katolske kirke er svært anstrengt da denne er meget konservativ og heller ikke anerkjenner den lutherske kirkens dåp (!). Det er ikke kvinnelig prestedtjeneste i

vår litauiske søsterkirke. (Fra sidelinjen observeres det at flere av de lettiske delegatene ikke visste hvordan det stod til med den kirkelige situasjonen i nabolandet Litauen).

SALMEBOKPROSJEKT/LITAUEN

Fetingis og undertegnede hadde en lengre samtale om at Litauens ev.-lutherske kirke var i sterkt behov for en ny salmebok. Dette arbeidet er de godt i gang med allerede. Det var et sterkt behov for å få hjelp til trykking av salmeboka i et opplag som kunne forsyne de lokale menighetene. Jeg var så frimodig at jeg sa at det kanskje kunne være krefter innenfor norsk kirkeliv som kunne være interessert i å realisere og støtte dette, og at jeg kunne virke som en formidler av spørsmålet til en del aktuelle agenter. Dette må det jobbes videre med. Det tas med her som en del av konventets mer utvidede område.

POLEN:

Prest og konsistorialråd Janusz Sikora åpnet med å hilse fra sin biskop til konventet. 98% av de 42 millioner polakkene er romersk-katolske, mens de ortodokse teller 800000 og de lutherske nå 80000. Den lutherske kirken har 6 bispedømmer og sliter en del med driften av kirkens materielle drift (kirkebygninger etc). Den evangeliske kirke må stå utenfor skolens religionsundervisning.

Sikora fortalte en del om den polsk-lutherske kirkehistorien som begynte med at en fyrste og derfor noen prester og deres menigheter ble lutherske under reformasjonstiden. Etter 1610 innledes en motreformasjon mot disse og den lutherske kirken blir veldig marginalisert. I Sikoras menighet er det 4 prester og 3 diakoner. Kirken mottar tilskudd fra Det lutherske verdensforbund. Det er ikke kvinnelige prestetjeneste i kirken. Landet preges av en stor arbeidsledighet på ca 15% . Forholdet til den romersk-katolske kirke ligger bare på "høflighetsplanet" selv om den lutherske erkebiskopen og kardinal Glemp forstår seg ganske godt. Utfordringen i forholdet mellom konfesjonene står fram særlig i tilfellene av blandede ekteskap og selv om den katolske kirke fordrer katolsk vigsel, dåp og barneoppdragelse så opplever de lutherske kirkene at mange par ønsker den evangeliske kirke som sin lokale basismenighet.

RUSSLAND:

Delegaten fra Russland fortalte om de 2 lutherske kirkegrenene som begge er følge av vekkelsesbevegelser: Den ene etter biskop Maier i Moskva og den andre etter biskop Malmgren i St.Petersburg. Det finnes også en lettisk diasporamenighet og en finsk. Etter 1967 har det igjen vært tillatt å samle den lokale menighet. Lutheranerne hørte som regel til folkets privilegerte skikt og etter oktoberrevolusjonen var de alene igjen i den protestantiske folden.

I dag er det 66 menigheter i den lutherske kirke De fleste finner vi rundt Karelen og St.Petersburg. Flere nye menigheter oppstår imidlertid i midt-Russland og i disse republikkene blir gudstjenester nå holdt på det lokale språk.

En del menigheter har finsk morsmål og der foregår alt på finsk. Det finnes 15 egne prester og 30 vigslede diakoner og en del frivillige / "ehrenamtliche". Det finnes ett presteseminar som nå blir utvidet. Presteutdannelsen er fireårig og det er nå fire og en halv søker for hver studieplass. Kirkebygningene er ikke blitt gitt tilbake fra staten men blir leid ut gratis til menighetene og den mest populære bygningstypen er den som rommer ca 90 sitteplasser. Det hender at man kjøper hus og bygger de om til kirker. Det finnes regelmessig betjening av aldershjem og fengsel.

Den lutherske kirke har også engasjert seg en del i utfordringen som Afghanistan nå stiller oss (som ikke er blitt mindre påtrengende etter at NTK fant sted 4.-9.september!): Den lutherske kirke, som den eneste fra Russland, engasjert i Afghanistan og i menigheten i Moskva drives en skole for afghanske barn.

Barne- og ungdomsarbeidet øker sitt omfang bl.a. ved at det legges til rette for flere barneleire og sangbøker. Kirkemusikken er en utfordring: Det finnes organistkonkurranser, salme- og salmebokarbeid, CDer for orgelløse kirker, kassettmisjon, videoprogramarbeid og distribusjon av kassetter. Religiøse radioprogram er populære (delegaten er selv programredaktør og "talkshow"-vert i radio). Kirken har sterk tilknytning til den lutherske Missouri-synoden i USA som også finanseierer og opprettholder en del av dette audiovisuelle tilbudet.

Den lutherske kirke opplever seg som en høyt aktet kirke og har et godt forhold til den større ortodokse kirken og den er preget av mye og sterkt samarbeid i mellom sine egne menigheter.

MØTE MED LETTLAND: LANDSKAP OG MENIGHETSLIV

Ved siden av gudstjeneste- og andaktsliv, foredrag, bibeltimer, gruppearbeid og landsberetninger er en av hovedmålsettingene for NTK å bringe delegatene i kontakt med landet og folket der, ikke minst de lokale menigheter. Dette var første gang konventet fant sted i et tidligere ikke-tysk østblokkland og for mange av oss var det et første møte med denne delen av Europa. Vi fikk derfor en ekskursjon i Siguldas landlige omgivelser. I rammen av denne fikk vi omvisning på herregården Seja hvor landets enorme (og største) eik står! Videre kom vi til borgen Birini med sine vakre malerier fra det 18. århundre i hovedbygningen og med den tilhørende vakre park og mølleanlegg. Videre fikk vi oppleve Ergli-klippene ved bredden av elva Gauja og likeledes Zvarta-klippen ved elva Amata. Det lettiske landskapet har en behagelig sletteliggende karakter og kulturlandskapet bar preg av et landbruk, bosetning og infrastruktur som på en virker svært ressursfattig. Hvis en sier, uten noen form for nedlatenhet, at en følte seg 50 år tilbake i tida, så tror jeg at en er nær fleres umiddelbare

følelse. Det var rett og slett et møte med en fattigdomsgrense, ressursknapphet og synlig forfall.

Neste dag, lørdagen, ble deltagerne fraktet ut på menighetsbesøk. Dette er som sagt et hovedformål med konventet og skape kunnskap om det lokale menighetslivet og gi rom for allianser mellom menigheter og personer. I grupper på fire dro vi derfor til Siguldamenigheten og ut til det omliggende kirkelandskap: Krimulda, Kempji, Araisi, St.Johannes i Cesis, Ropazi, Vangazi, Garkalne og selv kom jeg (etter at vår sjåfør hadde kjørt oss alle vill) endelig til Ogre, en forstad til Riga. Her ble vi godt mottatt av en viktige representanter for menigheten. Dessverre fikk vi ikke oppleve en menighetssamling, gudstjeneste e.l., noe som hadde gjort møtet mer rikt på utbytte. Flere andre grupper opplevde derimot dette. Vi ble tatt med på omvisning i kirken, fikk høre dens historie, og fikk et inntrykk av byen og kirkens plass i den. Vi fikk bl.a. komme inn i det lokale museum over speiderarbeidet i landet i dette århundre. Her var det mange gamle fotos og skjef og det spennende med utstillingen var at den ga et inntrykk av et frivillighetsarbeids arbeid og overlevelseskunst i sovjettiden. Begge frivillige vertinner i museet var enker etter menn som hadde sittet flere år i fangeleir - og vi fikk høre at det nesten ikke finnes en familie i Lettland som ikke er (til dels sterkt) berørt av kommunismens undertrykkelse.

Ogre preges av at mange pendler til arbeidsplasser i Riga. Presten her betjener to menigheter og var en ung mann på 29 år. Det er menigheten som betaler lønnen, som er omtrent akkurat tidelen av vanlig norsk prestelønn! Det er sagt at en stor del av økonomien er svart i Lettland og dette gjør at folks kjøpekraft er litt høyere enn det en lønn kunne tilsi. Om dette gjelder i kirken også kan en selvsagt bare spekulere i. Menigheten har ikke glemt det norske bidraget til salmebokarbeidet i Lettland og fikk som gave en utgave av "Salmer 1997" og et mindre pengebidrag. Menigheten sliter økonomisk og må oppfordre alle medlemmer til å yte bidrag for å holde hodet over vannet.

Konventet ble avsluttet søndag 09. september med en festgudstjeneste i domkirken i Riga med erkebiskopen som vertskapsliturg. Dette var en stor opplevelse og alle de deltagende biskoper, hhv Martin Lind (Linköping, som også var predikant), Johannes Hempel (Dresden), Pihkala (Tampere) og NTK-president Sandvik var med i altertjenesten og flere av deltagerne var med som tekstlesere og forbønnsledere. Festgudstjenesten ble en verdig sluttmarkering for konventet og dets første samling i et baltisk land og ble en manifestasjon av søskensolidaritet kirkene imellom. På gjennomføringssiden var erkebiskopens sekretær, Zigrida Are, den viktigste- og alltid nærværende ressurs og hun sa dette til avisa "Svetdienas Rits", som kan stå som en sluttreplikk for denne rapporten: *"Det er svært gledelig at også ikke-ordinerte medarbeidere fra menighetene er representert ved denne begivenheten. De spiller en like viktig rolle også i selve konferansen som prestene. Det kan man tydelig merke like mye*

i plenumsdiskusjonene som arbeidsgruppene. Og nettopp denne fargerike sammensetningen bidrar på en avgjørende måte til konferansens stemning og atmosfære."

Kjell A. Skartseterhagen
Trondheim 161101: Kjell A. Skartseterhagen
pilegrimsprest

II. VISJONER OG TANKER OM NORDISK-TYSK KIRKEKONVENT

BAKGRUNN:

Disse linjene omkring NTK har sin bakgrunn i en samtale mellom Gen.sekr. i Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke (MKR), Stig Utne, og undertegnede sist i juni 2001. Den norske kirken er representert i NTK med to faste styremedlemmer, hvorav den ene er valgt president, Bjørn Sandvik og undertegnede er oppnevnt for perioden 1999-2001 og er nå egentlig ferdig med sin periode som er forlenget ene og alene pga mandatet fra denne samtalen. Noe av bakgrunnen for denne samtalen var et behov for en sterkere dialog mellom MKR og NTK/Norge, altså mellom eier og operatør om man vil bruke oljespråket. I samtalen, som også ble initiert av NTKs president, ble undertegnede bedt om å tenke litt høyt og skriftlig med hensyn på konventets framtid - og det er det dette er. Det gjelder bare Den norske kirkens engasjement i konventet.

KIRKEHISTORIEN:

NTK s kirkehistoriske rolle er uomstridt og det har vært en representant for Den norske kirken særlig i dialogen med våre søsterkirker i det østlige Tyskland. Jeg leser akkurat nå Pål A. Bergs bok "Kirke i krig" og det er et spennende perspektiv på NTK at konventets fødsel i 1949 og eksistens er en direkte stafettveksling med både den tyske og den norske kirkekampen. Konventet ble initiert under et motto av å bringe de tyske kirker ut av den isolasjon som verdenskrigen hadde brakt dem i. NTK ble videre et kjærkomment forum for særlig de østtyske kirker som var blitt isolert på ny gjennom jernteppet. Disse opplevde nå sterke restriksjoner i sin frihet som ikke er tema her og som vi vet varte i vekslende grad fram til vendepunktet i 1989 (det vises til skriftene om NTKs historie når det gjelder dette). I tiden har også NTKs organisatoriske tilknytning til Den norske kirke skiftet, bl.a. fra bispedømmeplan, organisasjonsplan og sentralkirkelig plan (som det er i dag med MKR). Felles for hele perioden 1949-2001 er at NTK alltid har vært

representant for Den norske kirke, selv om det til tider kanskje har blitt opplevd som et ganske selvstendig forum. NTKs status innenfor kirken har hele tiden vært positiv og det har blitt opplevd som en viktig håndsrekning til lutherske brødre og søstere som trengte den i en vanskelig tid.

"WENDE 1989":

Med 1989 kom "Die Wende" - vendepunktet for Berlin, for østtyskerne og også for de øst-tyske kirkene. Muren og murer var falt - det var en helt ny situasjon, stemning - også for NTK! For en som kom med i konventssammenhengen i 1996 etter å ha vært "norsk prest i Berlin" fra 1995 oppleves det vel slik som at holdningen til konventet innenfor den norske kirke også "vendte" seg da. Mange så NTKs eksistensberettigelse i nettopp å være støtte for DDR-kirkene og nå plutselig var disse kirker og dets medlemmer blitt like "frie" som europeere ellers. NTK synes å ha mistet sin viktigste "kapital". Konventet med den "ærerike historie", har det utspilt sin rolle?

Parallelt med dette spørsmål går en følelse hos østtyske kirkelegater som jeg har truffet og lyttet til: Nemlig følelsen av ikke å være så "interessant" lenger. Slik tolkes nemlig det faktum at mange kirker i vesten nå etter vendepunktet reduserer sin interesse betraktelig. "Vi er ikke undertrykte DDR-kirker lenger og dermed mister vi en slags aura av være "eksotiske". Det er et entydig positivt trekk ved mange organer og menigheter i kirken at den har engasjert seg for undertryktes sak. Innenfor et kristent verdisystem kaster det av seg i den hjemlige sammenheng i form av øket engasjement i menigheten og det gir en status til den som er engasjert i dette og til menigheten. "Baksiden av medaljen" så å si er når engasjementet ikke er der lenger - når jobben er gjort så å si- og mottagersiden opplever at de ikke hører noe mer!

Det er etter min mening en grunnleggende misforståelse i Europadebatten å forstå "Die Wende" som en altfor punktuell tildragelse. Murens fall var et viktig datum i verdenshistorien, ingen tvil om det, men konsekvensen av dette og det som ligger i fortsettelsen er en prosess; - En prosess som vi stadig er inne i. Det er aktuelt å sammenligne dette med "den 11. september" og prosessen som vi nå er inne i med flyindustrikrise, krig mot terror, frykt og isolasjon etc. Mange kristne i de såkalte "nye forbundsland" synes at kontakten med vestlige nabokirker er minst like viktig i denne vedvarende prosess som bidragene til "trellene i Egypten". Hvis man sammenligner murens fall med sivsjøunderet, så er det kanskje viktig å påpeke at dagens tyske kirkesituasjon nok oppleves mer som "ørkenvandring" enn "løftets land".

AVKRISTNING:

Det lutherske kjerneområde beskrives som sterkt avkristnet. Det betyr at den kristne basiskunnskapen er forsvunnet ut av de 3-4 siste generasjoners bevissthet. To anti-kristne ideologiske diktaturer har avløst hverandre og avløses nå av en sekulær vestlig pluralisme. Livets "vendepunkter" og dets riter

kles i andre drakter enn de kristne liturgiske (navnefest, ungdomsvigsel, ikke-kirkelig vigsel og begravelse). Scenen med "Jesus på korset" eller "Jesu oppstandelse" i et (glass)maleri kjennes ikke igjen av vanlige skoleelever men forveksles med Prometheus eller Apollos! Ord som "katekisme" vekker overhodet ingen gjenklang og Martin Luther selv forstås i beste fall som en samfunnsengasjert opprører. Altså: En helt annen situasjon enn vår egen - et slags nullpunkt når det gjelder kristen kunnskap i så mye som 80 % av befolkningen. Dette gjelder også for en stor del i de baltiske landene, selv om kirken der kanskje opplever en mer vital fase enn mange kirker i det østlige Tyskland. Dette har å gjøre med at ateismen der ble mer identifisert med okkupasjonsmakten enn i østtyskland der kommunismen ble mer folkelig og stedegen og hadde et visst godt rykte.

MISTENKSOMHET:

I befolkningen er det en stigende mistenksomhet mot organisasjoner og medlemskap. De som merker dette sterkere enn kirken er de politiske partiene som virkelig sliter med små medlemstall (altså ikke stemmetall ved valg); - Et faktum som av noen betegnes som et demokratisk problem. Kirken som organisasjon på sentral- og lokalplan får også smake dette. Folk vil stå fritt og være frie fra bindinger til organisatoriske kropper som ønsker å forplikte dem på et eller annet "grunnlag", det være seg et partiprogram eller en bekjennelse. Lokalmenighetene må derfor med små ressurser, både økonomiske og menneskelige, legitimere seg i miljøet med diakonale handlinger som kommuniserer med befolkningen. I en slik situasjon ønsker man en dialog med de nordiske nabokirker for å hente og dele kompetanse veiledning.

ISOLASJON:

Konventets styrke har alltid vært dets anti-byråkratiske stil. Vekten har ikke ligget på referater og resolusjoner men på det menneskelige møte og fellesskapet mellom forskjellige mennesker fra forskjellige nivåer innenfor kirken. Konventet har derfor "kastet av seg" i uttallige forlengelser av disse møtene. Sterkt møter vi dette nå hos de baltiske kirkene som helt klart setter utrolig stor pris på å stå i en sammenheng med sine nordiske og tyske søsterkirker. Med de østtyske kirkene har de jo i siste århundre delt en del av felles skjebne. De baltiske kirker har, som landsberetningene fra Sigulda viste, sterke historiske bånd til de tyske og i Norden særlig den svenske kirken.

MINORITETER OG FOLKEKIRKER:

Minoritets- og folkekirker: I NTK samles både lutherske minoritetskirker og folkekirker. Det er viktig at vi som er store folkekirker driver mellomkirkelig arbeid i nabolaget på to nivåer: Mot de store folkekirkene, som ligner på oss i kvantitet, men også mot minoritetskirker. Det er viktig for Den norske kirke og være et supportsystem for slike minoriteter, enten de er minoriteter "mot" et større kirkesamfunn (katolske eller ortodokse) eller mot en sekulær virkelighet.

Det sier seg selv at verdien er stor av å ha vennemenigheter med regelmessige utvekslinger og vitsette Dette skaper inspirasjoner og iderikdom også i norske menigheter.

UTVEKSLINGSPREST 2000-2001

Det tas med en kort beretning om et av NTKs mange ringvirkninger, nemlig den at det i kraft av kontaktnettet mellom oss i Norge og Tyskland ble formidlet en prest i ett år i Skaun prestegjeld og pilegrimsarbeidet ved Nidaros Domkirke i 2000 og 2001. Prosjektet var initiert av vårt styremedlem "Oberkirchenrat" Paul Oppenheim, som er en av lederne for EKDs utenlandsavdeling i Hannover (med ansvar for nord-Europa). Det var den lokale landskirke i delstaten Hessen som har et utenlandsprogram som de ønsker at nyordinerte prester skal gå inn i. Det er den lokale tyske kirken som betaler lønnsutgiftene og vårt bispedømme som administrerte ordningen og Skaun- og mitt eget pilegrimsarbeid som fikk nytte godt av ett årsverks prestetjeneste (uten kostnad), samtidig som den tyske kirke fikk samlet seg en erfaring og mer kompetanse gjennom den aktuelle presten, Ralf Ruckert, som var her. Jeg skriver dette for å vise at det hender at vi høster ganske gode frukter lokalt av NTKs arbeid.

PROFIL OG KOMPETANSE:

Utvikling av kirkeprofil og teologisk kompetanse: Mange av kirkene har store utfordringer når det gjelder teologisk utdanning og den teologiske kompetansen. Dette gjelder for alle de teologiske fag, ikke minst også de praktisk-teologiske inkludert liturgi- og salmebokarbeid. Både de tyske og de nordiske kirkene har en teologisk profil som viser seg i en levende folkekirketenkning og hvor tanken om for eksempel kvinners prestetjeneste har en etter hvert selvsagt plass. Noen opplever kanskje at de lutherske søsterkirkene i Baltikum, Polen og Russland representerer en arena som er blitt overlatt til mer konservative lutherske krefter, som for eksempel Missouri-synoden i USA. Dette har sikkert preget utviklingen av kirkeprofilen i disse landene som gjennomgående oppleves som mer konservativ enn vår egen. Dette kan være en arena å engasjere seg sterkere i hvis en ønsker å ha innflytelse på utviklingen.

FRAMTIDEN:

President Sandvik la i sitt innlegg fra jubileumsseminaret i Kuopio i 1999 vekt på at det som er de viktigste stikkordene på programsiden for framtiden er "Gemeinde- und Praxis bezogenheit" altså det retter seg mot "menighet og praksis". Spørsmålet blir hvordan vi i kirken, lokalt og sentralt forstått, takler de utfordringer som framtida vil bringe og inn i vår sammenheng: Hvor mye kan vi lære av hverandre i denne prosessen. Det vises til dette innlegget i sin helhet.

Nord-Hålogaland biskop Ola Steinholt vurderer konventet i et brev av 11.01.1995. Her konstaterer han konventets historiske rolle som vi kan være stolte av, men spør slik, etter at situasjonen har forandret seg i 1989:

"... kan tenke på Forkynnerens ord om at "alt har sin tid". Kanskje konventet nå har gjort sitt, og at dets tid er ute?"

Han svarer slik lenger nede i sitt brev:

"Men det er også viktig å tenke over de følger en slik avvikling vil få i dette tilfelle. Det er igjennom NTK bygd opp et kontaktnett mellom kirkene i Norden og kirkene i reformasjonens hjemland, et land vi gjennom århundrene har mottatt sterke og viktige impulser fra. Bør vi avvikle dette kontaktnettet? Burde vi ikke heller videreutvikle det? Hvilke signaler gir vi til våre tros-søsken i Tyskland (og Norden) dersom vi nå trekker oss ut av dette arbeidet? At kirken i et fritt og demokratisk Tyskland ikke lenger er spennende og interessant i motsetning til kirken i DDR? At økumenisk arbeid for oss er å "hjelp andre" i stedet for å stå i et likeverdig og gjensidig forhold hvor vi både gir og tar imot?"

Konventet har for øvrig allerede tatt skritt til å inkludere de forholdsvis små lutherske kirkene i Baltikum, Polen og St.Petersburg-området i fellesskapet. Det dreier seg her om kirker som i høy grad trenger hjelp og støtte. På denne måten vil konventet derfor også kunne fortsette sin hjelpefunksjon.....

Så vidt jeg kan se, vil Tyskland dessuten komme til å få stadig større betydning for Europa. Da er det viktig at vi vedlikeholder også våre kirkelige kontakter og forbindelser dit."

NOEN TANKER OM ORGANISERING OG TILHØRIGHET

Konventet har to samlinger pr. år: Møtet i konventsledelsen som alltid møter i Berlin i desember - for å planlegge neste konferanse påfølgende sommer eller høst. Det er MKR som styrer den norske kirkens representasjon. I dag er vi representert med to faste medlemmer av konventsledelsen (styret) som er vanlig. Vår ene er valgt til president. Til hver konferanse sendes delegater som hentes på omgang fra de forskjellige norske bispedømmer. Noen ganger sender vi i tillegg foredragsholdere hvis det er vår kirkes tur til å stille holder av hovedforedrag. I det siste må vår kirke sies å være svakt representert i forhold til for eksempel våre nordiske naboer. Det har vært en motvekt mot dette at vi de siste årene har hatt presidenten. De nordiske kirkene har hatt for vane å ha minst en biskop og de har også gjennomgående hatt større delegasjoner enn vår (så også i 2001).

Det er viktig at sammensetningen av en delegasjon gjenspeiler en strategi for konventet:

Strategien burde geografisk innebefatte hele Østersjøregionen med de tyske og nordiske kirkene og de baltiske med de polske og russiske med henblikk på informasjon, anti-isolasjon og gjensidig utveksling av erfaringer i møte med felles og egne utfordringer.

Den burde videre sikte på å føre sammen ulike tjenester, nivåer og profesjoner: Organister, kantorer, forskere, prester, biskoper, diakoner, kateketer, assistenter, sekretærer, frivillige, ungdomsarbeidere, kor- og klubbmedlemmer, organisasjonsansatte, medlemmer fra lag og foreninger, menighetsråds- og bispedømmerådsmedlemmer, medlemmer fra sentralkirkelige råd, fagforeningsrepresentanter, kirkelig engasjerte politikere etc etc. Listen kunne gjøres meget lang. Felles for alle delegater måtte være at de alle møtte med et mandat til å representere kirken. Mange organisasjoner har også i sine grunnregler at de ønsker å samarbeide med- og representere Den norske kirke, eksempel: Den norske Sjømannsmisjon/ Norsk kirke i utlandet. Det eneste felles krav til alle delegater måtte være at man behersker "sånn ganske bra" konventets språk som har vært, er og bør forbli tysk. Dette er et viktig punkt - og man bør ikke falle for fristelsen til å la angeliseringen her ta over.

Strategien burde ha en ungdomsprofil slik at gjennomsnittsalderen for konferansene gikk ned. Dette ville gi konventet karakter av en forsikring for framtidig kirkesamarbeid.

Det er klart det ville koste å sende en større delegasjon og at dette representerer et valg på prioriteringssiden. Når det gjelder finansieringen av deltagelsen så kunne en også tenke seg at den sammenhengen som delegaten var hentet fra betalte "gildet" for sine egne. Mandat og representasjon og sammensetningen av delegasjonen var dermed gjort fra kirkens side, gjerne fortsatt MKR - mens reiseregningene ble sendt til den sammenheng der delegaten hørte hjemme. I løpet av et år kunne en slik delegasjon omhyggelig settes sammen og man kunne klargjøre finansieringsansvaret og velge delegatene også med henblikk på det tema som konventet i et gitt år ville belyse.

Det burde være en person som hadde som oppgave fra MKR å samordne delegasjonen og forberede delegatene på konferansen og det burde være en godkjennelse av delegasjonen i ett av MKRs møte. Det ville også være en gevinst å hente for MKR i form av at flere personer slik ble kjent med MKRs arbeid og MKR kunne også bevisst satse på en egenprofilering i forhold til delegatene.

Denne rapporten bør nå ikke bli lenger. Bak mitt engasjement i NTK ligger en entydig positiv erfaring fra 5 samlinger (Güstrow, Løgumkloster, Aholansaari/Kuopio, Wernigerode og Sigulda). Erfaringen har hatt stor betydning for min kirkelige orientering og retningssans, mitt engasjement, min teologiske og kirkepolitiske profil, min pastorale kompetanse, min vennekrets og min tro! Jeg ønsker at flest mulig skal kunne få del i dette og jeg tror det vil berike vår norske kirke.

Mitt styreverv 1999- Sigulda 2001 avsluttes på en måte med denne, men jeg tar gjerne imot et mandat og en utfordring fra MKR og NTKs president til å

arbeide videre for NTK og ber om å få en skriftlig oppnevning på dette som jeg kan forelegge min arbeidsgiver, Nidaros biskop.

Denne høyttenkning som jeg nå har foretatt har altså kommet på anmodning fra gen.sekr. Utnevnt i samråd med presidenten for NTK og tanken var at den skulle sikte mot Den norske kirkes kirkemøte i 2002 og falle inn under tematikken om Den norske kirkes europaengasjement og særlig "Østersjøstrategien". Vi kan nevne at en av medlemmene av konventsledelsen, den finske biskop Pihkala, nå står meget sentralt i Det nordiske økumeniske rådet" og at han sikkert kan være en viktig medspiller i en helhetlig strategi. NTK ønsker på ingen måte å stå på egne ben i forhold til sentralkirkelige råd, men jeg oppfatter det slik som at vi ønsker å være del og agenter for en offensiv strategi for økumenikk (noen ganger misjon) og mellomkirkelig arbeid i nordområdet vårt.

Trondheim 16. november, 2001

Med vennlig hilsen

Kjell A. Skartseterhagen
Pilegrimsprest i Nidaros

J: SU
kopi JHA/VLH

Nordisk-Tysk Kirkekonvent
v. Bjørn Sandvik
Prof. Dahls gt. 21B
0353 Oslo

KIRKERÅDET MELLOMKIRKELIG RÅD SAMISK KIRKE RÅD
04 JAN 2002
Til: SU
J.nr.: 02/16-1
Arkiv nr.: 5/5.3/

Oslo 04.01.02

Mellomkirkelig Råd
Postboks 5913 Majorstua
0308 Oslo

t.e. 7/1-02. SM

NORDISK-TYSK KIRKEKONVENT, MØTE BERLIN 6.-8.DESEMBER 2001

Det vises til tidligere samtaler, om konventets fremtidsplaner og muligheter. Med dette gis en kort rapport fra desember- møtet i konventsledelsen, som vanlig holdt i Stephanusstiftung. Offisiell protokoll ble i år ført av vårt medlem fra Bremen, Ute Schmidt- Theilmann.

1. Konferanse 2.-6.september 2002.

Konferansen 2002 holdes på Kolpinghaus Salem, nær Malchin i Mecklenburg. Landeskirche Mecklenburg innbyr, og temaet blir "Ich weiss, an wen ich glaube"? *Religiöses Alphabetentum und christliche Alphabetisierung in unserer Zeit*".

Det dreier seg altså om viderefremidling av kristen tro, et tema som er aktuelt både i vest og i øst. En ønsker ikke bare å ta opp spørsmålet om undervisning, men mer generelt om å lære troens ABC i familie og menighet, både for barn og voksne. Etter vår vanlige turnus skal foredragsholdere i år komme fra Finland, Sverige og Tyskland. Jeg ble bedt om å at en av bibeltimene.

2. Presidentvalg.

Etter mine 2 perioder på 3 år skulle president velges. Jeg ble bedt om å stå 1 år til, og fra 2002 overtar biskop i Tampere, Juha Pihkala som president. En fant nå tiden moden til for første gang å få president fra Finland, men Pihkala så seg ikke i stand til å ta oppgaven før om et år, da han enda har mye å gjøre med andre økumeniske oppgaver, som må avvikles (bl. Nordisk-økumenisk Råd). Jeg deltok naturligvis ikke i drøftelsene om president, men kunne med full overbevisning støtte avgjørelsen, da jeg alt i Sigulda i høst spurte Pihkala om han kunne tenke seg å overta. Da sa han nei til det p.g.a. andre oppgaver, men har altså nå sagt ja til å overta om et år. Jeg tror nok også at det spilte en rolle for avgjørelsen at Finland jo nå så helhjertet støtter konventet, og også ser det som en naturlig oppgave å videreføre kontaktarbeidet med de baltiske kirkene.

M.h.t. oppnevning for meg og Kjell Skartseterhagen er jeg nå noe usikker på når den går ut, men jeg tror vi begge var oppnevnt ut 2001 (brev til Kjell om oppnevning for 1999-2001 foreligger fra 26.02.99). Som president må jeg i alle fall stå ut 2002 – etter det kan det kanskje være klokt å få inn yngre krefter. Etter det som har vært vanlig, bør vel Kjell oppnevnes for en ny periode, av hensyn til kontinuiteten.

Dette er vel spørsmål vi bør komme tilbake til!

Med ønske om et godt nytt år,
vennlig hilsen

Bjørn Sandvik

Konv. Kjell Skartseterhagen

